

**Dneska už se
tomu směju**

**Adina
Mandlová**

Autobiografie

Dneska už se tomu směju

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Adina Mandlová

Dneska už se tomu směju – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

xyz

Adina Mandlová
Dneska už se tomu směju

*Nakladatelství XYZ chce touto cestou poděkovat
paní Ludmile Mandlové-Pirillo
za spolupráci na vzniku této knihy.*

© Adina Mandlová – dědicové c/o DILIA, 2004, 2008, 2015, 2021
1. vydání SIXTY EIGHT PUBLISHERS, Toronto, 1977 ©
NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2021

ISBN tištěné verze 978-80-7597-959-9

ISBN e-knihy 978-80-7597-974-2 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

OBSAH

Úvod.....	7
Doma	15
Kapitola první.....	17
Kapitola druhá	25
Kapitola třetí	35
Kapitola čtvrtá	43
Kapitola pátá.....	51
Kapitola šestá	63
Kapitola sedmá.....	77
Kapitola osmá.....	87
Kapitola devátá.....	101
Kapitola desátá.....	113
Kapitola jedenáctá	125
Kapitola dvanáctá	139
Kapitola třináctá	151
Kapitola čtrnáctá	163
Kapitola patnáctá.....	171
Kapitola šestnáctá	179
V cizině.....	187
Kapitola sedmnáctá.....	193
Kapitola osmnáctá.....	205
Kapitola devatenáctá.....	213
Dopisy ze Švýcar	215
Kapitola dvacátá.....	241
Kapitola dvacátá první	253
Kapitola dvacátá druhá	269

Kapitola dvacátá třetí	279
Kapitola dvacátá čtvrtá	289
Kapitola dvacátá pátá	299
Kapitola dvacátá šestá	309
Návraty Adiny Mandlové	319
Role Adiny Mandlové	339
Film	340
Britská televize	341
Divadlo	342

Úvod

Důvodů, proč jsme se rozhodli vydat znovu vynikající memoáry Adiny Mandlové, je mnoho.

Především touha dědičky autorských práv a neterě Adiny Mandlové – paní Ludmily Mandlové-Pirillo – „rehabilitovat“ se před českou čtenářskou veřejností.

V několika uplynulých letech se totiž na knižní pulty českých knihkupectví dostávaly knihy, které sice operovaly jménem Adiny Mandlové, či dokonce paní Ludmily Mandlové, ale bez jakékoli konzultace, či dokonce spolupráce s výše jmenovanou.

Do popředí čtenářskému zájmu se tak dostávaly tituly, které nemají nejen vypovídací, ale ve většině případů ani faktografickou hodnotu. Zatím poslední z nich z roku 2003 dokonce převzala celé pasáže textu knihy „Dneska už se tomu směju“.

Pro dokreslení skutečnosti i jako zajímavost nabízíme kompletní recenzi Jany Machalické z Lidových novin, která takto věčně zhodnotila výpovědní hodnotu „díla“:

Vydání knihy Arnošta Tabáška o Adině Mandlové doprovází pověst edičního činu, který na základě rozboru dosud neznámého a nepublikovaného pramenového materiálu předkládá nová fakta ze života známé herečky. Skutečnost je mnohem prozaičtější.

Kniha s názvem „Adina Mandlová. Famy a skutečnost“ je pouze laciným kompilátem, doplněným o dávno známé protokoly z výsledků, které herečka absolvovala po válce. Dále jsou zde publikovaná některá dobrozdání o její bezúhonnosti od kolegů (režisér Jernek, herci Šmeral, Homola), protokol z výsledku Baarové a hereččin dopis z roku 1942, kdy filmovala v Berlíně. Pokud

jde o faktografii, autor pouze převyprávěl Mandlové paměti, do kterých zamontoval pasáže ze všech dosud vydaných vzpomínek příslušných aktérů herečkina života (Otakar Vávra, Lída Baarová, Svatopluk Beneš), a z Frolíkovy knihy „Špion vypovídá“. Nic původního, nic nového.

Kromě toho zvlášť trapné a zavádějící jsou popisky k fotografiím – například pod fotem Mandlové se skleničkou (z jejího pobytu v Čechách v 90. letech) je komentář – Její nálady, které na Dobříši prožívala, se rychle měnily. Mandlové vzpomínky „Dneska už se tomu směju“ (vydané v Torontu v Sixty Eight Publishers 1977 a v Praze v Čs. filmovém ústavu 1990) jsou věcnou rekapitulací bouřlivého života, který autorka líčí s odstupem a notnou dávkou sebeironie. Arnošt Tabášek téměř otrocky přebírá Adinino vyprávění, změna je pouze v převodu ich formy do třetí osoby. Některá fakta šikovně překrucuje tak, aby zvraty v Adinině životě dostaly správný (rozuměj fatální) rozměr, a celé knize vtiskuje melodramatický styl červené knihovny. Například náhlou smrt otce, který Adinu rozmazloval, přibarví autor slovy: „A svět odplácí. Rychle a bez milosti. Adina je rázem zatracená, napořád odstraněná z výsluní rodinné pozornosti, cítí se nešťastná a ponížena.“ (s. 7). Následuje líčení, jak zlovolná a amorální matka Adině zakázala klavír. Ve skutečnosti jí na něj zakázala hrát v den otcova pohřbu, z čehož dívka dostala hysterický záchvat (Dneska už se tomu směju, s. 15). V Tabáškově licenci ovšem celá historka nabývá démonických kontur.

„Ach, to toužící srdce!“

Podobně lze projít a srovnávat celou knihu. Čtenář nevyjde z údivu nad slovníkem nejotřepanějších klišé. Adina se stále „vášnivě na něco vrhá“, „filmovala a divadelní branže je vrtkávala“, pak je tu „objekt milostného vzplanutí“, „přední herečka neumí prohrávat“, popřípadě „je zdrcena“ – to vše jsou obrazy, které by ona sama nikdy nepoužila. Nebo jiná perla pro paní a dívky: „Cítíte? Ach, to sladce rozbolavělé, toužící srdce! Láska a zmar pospolu...“ Takto autor komentuje úryvek Adinina dopisu Svatopluku Benešovi. Tabášek také beze změn sleduje chronologii Mandlové paměti (s tím i jednotlivá témata), svou kapitolu o K. H. Frankovi dokonce končí stejně jako ona. Když popisuje Adinin vstup na jeviště, opět přebírá její hodnocení prvního neslavného účinkování, které ovšem vydává za vlastní postřeh, „v porovnání s ostřílenými profesionálkami jako jsou Marie Rosůlková a Světlá Svozilová každá její chyba ještě víc vynikne“ (s. 51), o kus dál neváhá dokonce otisknout její

vlastní citace z dobového tisku. Zvláštní lahůdkou je v Tabáškově interpretaci záležitost se zamýšleným účinkováním Mandlové v připravované inscenaci muzikálu „Hello, Dolly“ v Hudebním divadle Karlín (1966) – prý jde „o skvělé představení, které slaví úspěchy ve světě“. Pomineme-li, že autor si plete inscenaci, představení a titul, používá fráze typu „nabídka voní sladce domovem“, či vykládá o Nelly Gaierové jako rodilé subretě, za trestuhodné je třeba považovat přejímání pomluv z divadelních šaten o Jiřině Štěpničkové, která údajně zorganizovala petici proti Mandlové. Ta Štěpničková, která si odseděla dlouhá léta v komunistickém kriminále a režim jí už nikdy nedovolil „přejít“ Vltavu do centra (do smrti zůstala v angažmá v Realistickém divadle Z. Nejedlého).

Tabášek také netuší, že v letech 1963–1978 se pobočná scéna HDK jmenovala Hudební divadlo v Nuslích (nikoliv Divadlo na Fidlovačce). Atd., atd. Příznačné ovšem je, že autor svůj stěžejní pramen ani nedokáže správně ocitovat a předkládá hned několik verzí – „Dneska už se tomu jen směju“ (s. 33), „Dneska se tomu směju“ (s. 185).

Dávno přístupné protokoly

Vrcholem všech nesmyslů je pak tzv. analýza protokolů z výsledků z let 1945 až 1946 (údajně Archiv hl. m. Prahy). Není jasné, odkud se vzaly, chybí přesná datace, soupis literatury je směšný. Tabášek začne tím, co měla Mandlová při výslechu na sobě, a povzdechne si, že dáma, která nosila róby od Podolské, zjevně upadla – to je skutečně velký objev. V dalších pasážích Tabášek střídavě popisuje protokoly, scestně nad nimi mudruje, plete páté přes deváté – přebírá pasáže z hereččiných pamětí, popřípadě vyrukuje s dobovým tiskem. Protokoly jsou pro něj naprosto nezpochybnitelným pramenem, o kritické analýze nic netuší, a že by snad vyšetřovatelé z Lídy Baarové vynutili přiznání, jej ani nenapadne. Přitom Baarová doznala, že šlo o vynucenou výpověď, kterou učinila v obavách z trestu smrti, což jasně dokládá Vladimír Just v knize o Vlastovi Burianovi „Mysterium smíchu“. Baarové dementi ostatně výrazně přispělo k očistění krále komiků. Vladimír Just kromě toho protokoly z výsledků Mandlové publikoval již dávno v Divadelní revui a ve zmíněné knize. Již v roce 1990 byly k dispozici ve studijním archivu ministerstva vnitra.

Tabáška ovšem seriózní vědecká práce nezajímá, chce vyrukovat s rádoby-senzací. Co také čekat od autora, pro něhož je autoritou oportunista takového kalibru, jakým je Otakar Vávra. Pro vnímavého čtenáře je ovšem zajímavé

jiné zjištění – svědectví v Mandlově prospěch, o kterých ona sama vůbec netušila (například Vladimír Šmeral). Všechno ostatní, co autor z pramenů vyvozuje, je obnošená vesta a nahodilá skrumáž větších či menších nesmyslů. Kauza a obvinění Adiny Mandlové jako slavné a bohaté herečky první republiky zapadá do společensko-politického klimatu před únorem 1948. Je zjevné, že Adina se z obvinění snažila vyvléct stylem, aby se „vlk nažral a koza zůstala celá“, čili nedůležitými drby „kdo a s kým“.

Není v tom nic senzačního, autor pouze dostal k dispozici materiály, z nichž nebylo složité tyto závěry učinit. Přesto si nechává otevřená vrátka, aby čtenář aspoň trochu nabyl dojmu, že s Mandlovou nebylo vše v pořádku, a odtud je jen krůček k tomu, aby bulvární tisk psal, že udávala své kolegy a posílala je na smrt. Kniha o Adině Mandlové je bulvární, senzacechtivá, bezcenná. Případný objev nových historických faktů nevyplyne z opisování druhých. Kromě erudice, kterou si sotva někdo pořídí za půl roku, to znamená dlouhé vysedávání po archivech. Arnošt Tabášek to ale vidí jinak.

Není asi třeba zdůrazňovat bezmocnost paní Ludmily Mandlové, která opatruje pozůstalost Adiny Mandlové, především její snahu s tím „něco udělat“ a přitom neklesnout na úroveň lidí, pro které je bulvár „denní chléb“.

Ta nejdůraznější cesta je: vydat paměti Adiny Mandlové znovu – v novém, rozšířeném vydání. A tady se dostávám k druhému důvodu proč tuto knihu vydat. Mnozí z nás mají ve své knihovně zařazeno některé z předchozích vydání. Ať již to první z roku 1977, které ve svém exilovém nakladatelství Sixty-Eight Publishers za vydatné pomoci své ženy Zdeny Salivarové vydal Josef Škvorecký. Nebo ty, které ihned po revoluci v roce 1990, resp. 1993 zaplavily nenasycený československý knižní trh. Pokud si je vybavíte, zjistíte, že již dávno prošla jejich „záruční doba“ a kvalita, kterou nabízí, odpovídá rychlosti a podmínkám, ve kterých vyšla, ale zdaleka již neodpovídá potřebám a hlavně nárokům dnešních čtenářů, a to od typografie až po reprodukce fotografií.

Jsmo přesvědčeni, že hvězda typu Adiny Mandlové si zaslouží vzpomínku, která odpovídá jejímu významu. A zde je třetí důvod, proč jsem společně s paní Ludmilou Mandlovou inicioval uskutečnění tohoto vydání. V archivech i pozůstalosti zůstalo mnoho nikdy nepublikovaných materiálů a fotografií, které by zůstaly široké veřejnosti, a především obdivovatelům, utajeny. Navíc se nám zdálo zajímavé zveřejnit i rozho-

vory Adiny Mandlové z období jejího návratu do Československa v roce 1991, kdy s nadhledem hodnotí svůj život a dopisuje tak vlastně poslední kapitolu svých memoárů.

Posledním důvodem, nikoli nejméně podstatným, je samotná kvalita a síla výpovědi autorky – Adiny Mandlové. S vtípem popisuje peripetie svého pohnutého života a se sarkasmem jí vlastním nešetří nikoho, především sebe. Otevřeně mluví i o svých vztazích s Němci, o svých milencích mezi nimi, zdá se, že odpovídá na všechny drby, které se o ní šířily a kvůli nimž po osvobození nebyla daleko od lynče.

Ostatně, když Josef Škvorecký před lety vydával její vzpomínky „Dneska už se tomu směju“ poprvé, v doslovu napsal: *„...rukopis jsem četl jako lidský dokument, který překvapivě mnoho, aniž to možná autorka zamýšlela, vypovídá nejen o ní, ale i o době, o hereckém prostředí, o povaze národa, o tomto divném století, v němž je nám souzeno žít.“*

Doufáme proto, že její obdivovatele – i takřka po třiceti letech od svého prvního vydání – potěší toto nové vydání, doplněné, jak jsem již uvedl, o řadu dosud nepublikovaných fotografií vyvolávajících mimoděk vzpomínku na filmovou hvězdu, jejíž osud jako by sám vystoupil z filmového plátna. Osud, který byl plný naděje, slávy i následných pádů až na dno, však zároveň vnukne i úvahu, že takovéto románové zvraty nelze vymyslet, ty může „napsat“ jen sám život.

Petr Tychtl, nakladatel

Doma

kapitola první

My heart belongs to daddy.
(Cole Porter)

Pustoralek je osamělé bílé stavení na konci vesnice, kde když sekera vzduchem zasviští, nízkého stropu mozek docákne. Nevím, kde jsem to četla anebo slyšela, ale určitě se pamatuju, že jsem si vždycky přála, abych se byla v něčem podobném narodila; abych, když jsem se konečně proslavila, mohla s pýchou prohlásit, že jsem nízkého původu a podívejte se, kam jsem to dotáhla! Anebo potom pravý opak: bezmezné bohatství, stříbrné lžičky a hodinky s vodotryskem, jenom propánaboha ne ten střední stav – buďto Ritz, anebo nic! Bohužel můj tatínek byl inspektor c. k. státních drah a přednosta provozu v Mladé Boleslavi a vlastnil velký barák se zahradou, takže jsem se narodila do *petite bourgeoisie*, kterou jsem odjakživa upřímně nenáviděla. Na otcovu omluvu musím podotknout, že on sám původně neměl v úmyslu stát se buržoustem. Byl velice nadaný pianista a chtěl studovat hudbu na konzervatoři ve Vídni, odkud jeho rodina původně pocházela. Když ale dědeček umřel, nebyly peníze na tak nákladná studia, a tak šel ke dráze. Udělal docela slušnou kariéru, oženil se a měl dvě děti. Když umřela jeho první žena, která byla velmi hezká, inteligentní a vzdělaná, ale bohužel tuberkulózní, Jenda a Karlík potřebovali novou maminku. A jak tak jednou jako vdovec sedí v hospodě U Anglické královny, přinese mu pivo hezká dcera pana hospodského. Slovo dalo slovo a za šest neděl se vzali. Pro ni to byl ohromný skok do „vyšších kruhů“, a když jeli z kostela v najatém kočáře, vyjádřila svou vděčnost slovy: „Děkuji vám, pane komisaři, že jste mě vysvobodil.“ To mám z jejího deníku, který jsem našla v prádelníku a tajně přečetla. Taky z jejího deníku další poznámka: „Jak těžko je býti matkou nevlastním dětem.“ Tenkrát jsem nemohla pochopit, co proti nim má, protože s nimi byla celkem legrace, ale dneska je mi to jasné, protože jsem jeden čas byla velmi neúspěšnou nevlastní matkou.

Jenda, Karel, Jirka a já na matčině klíně

Nevím proč, ale měla jsem vždycky dojem, že to manželství nebylo zrovna ideální. Tatínek, který měl výtečnou výchovu a uměl několik řečí, se zpočátku snažil pozdvihnout svou Popelku na úroveň své dřívější ženy, ale neuspěl. Maminka byla hodná manželka, dobrá kuchařka a hospodyně, ale úplný antitalent na řeči, klasická hudba, kterou on zbožňoval a hrál, ji nudila a knihám, které jí dával číst, nerozuměla. Jejich první dítě byl zase kluk. Otec chtěl mít dceru a od první chvíle

Tatínek

Královna lesních žíněk

le pojal vůči Jirkovi zřejmou nechuť. To ovšem jenom zvýšilo matčinu bezmeznou lásku pro jejího prvorozeného, která se během let vyvinula v lásku opičí.

Tatínek chodil jednou týdně do kostela; jako přednosta úřadu jednak musel, a uniforma s fedrpušem mu ohromně slušela, a jednak po kostele hrával s panem děkanem mariáš. Pan děkan byl jeho velký přítel a slíbil mu, že se bude modlit, aby příští dítě byla holka. A tak jsem se narodila. Jarmila, Anna, Františka – ale to nestačilo, muselo se pro mě najít nějaké speciální jméno, a našlo se: Adina. Neexistovalo nikde jinde než v opeře *Elixír lásky*.

Lidově se říká, že vymodlené děti jsou obyčejně hrozní neřádi, protože je to proti Bohu a přírodě, snažit se zkřížit jejich zámysly. Mám-li soudit podle sebe, něco na tom je. Jako malá holka jsem byla nesnesitelná, protože mě tatínek rozmazloval. Hned jak jsem se narodila, začal pro mě dělat plány do budoucnosti. Musím studovat hudbu a vzdělání dokončit ve švýcarském penzionátě. Protože jsem byla něco extra, tak mi tatínek vykal a kluci mi museli vykat taky. Já jim ovšem tykala. Stačilo mi ukázat na jednoho z nich, když jsem brečela – což bylo často – a hned dostali vejprask. Protože jsem často mívala noční můry a i ve dne jsem se

bála, dokonce i na záchod, musel jeden z bratrů vždycky stát hlídku před dveřmi, aby se Adinka vyčůrala anebo vykakala bez bázně a strachu.

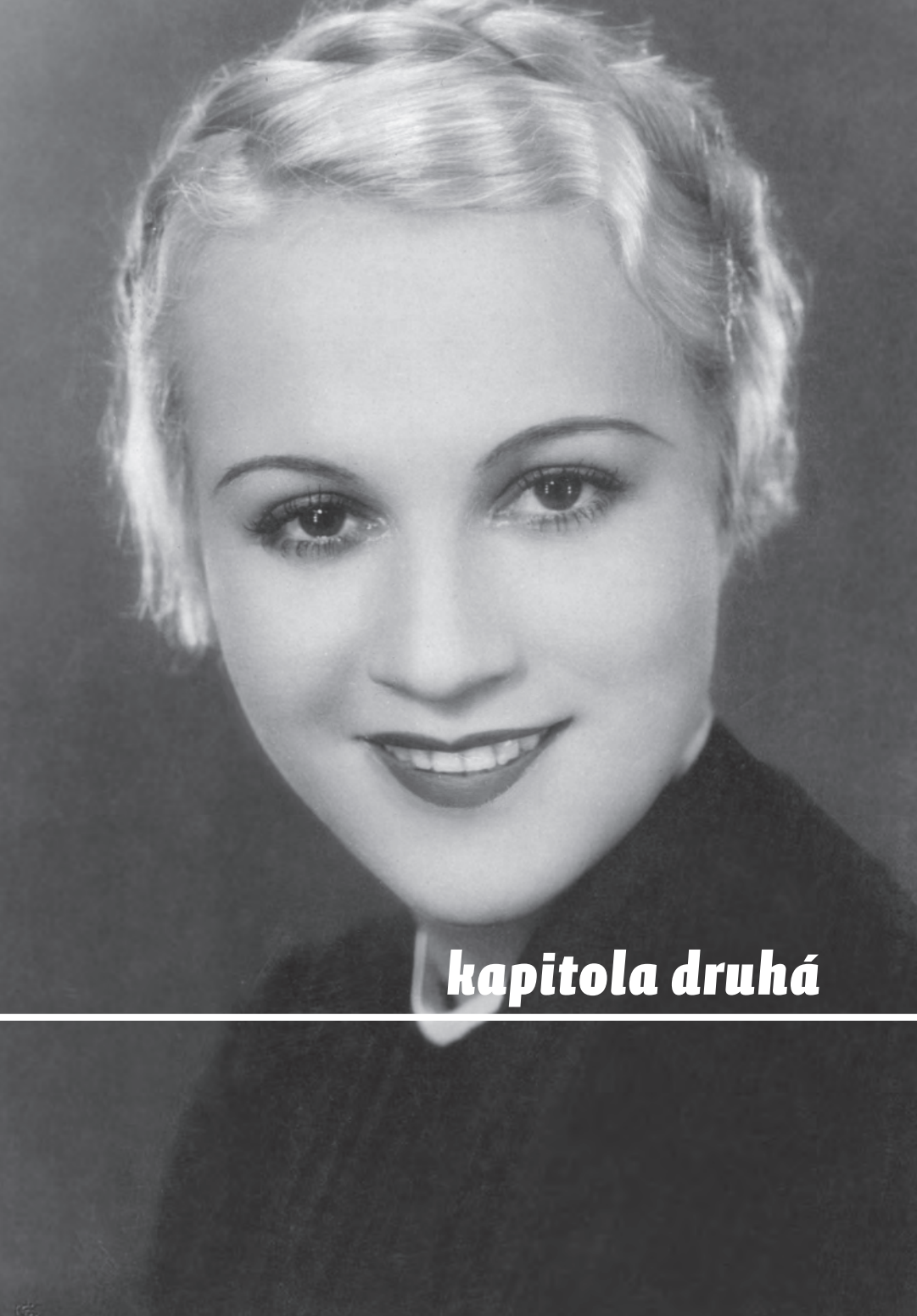
Tatínkovo piáno bylo v pracovně, kde všechen nábytek byl černý a kam bez dovození nikdo nesměl vstoupit, jenom ovšem já. Myslím, že jsem tam proseděla půlku svého dětství a naslouchala klasické hudbě, kterou mě tatínek naučil milovat. Když mi byly čtyři roky, začal mi dávat hodiny na piáno. Byla jsem po něm hudebně nadaná a hlavně ctižádostivá a už jako dítě jsem se ráda producovala, a tak při týdenních hudebních večírcích, kdy hrával kvartety s přáteli, měl se čím chlubit. Maminka z toho byla ovšem úplně vyřazena, její činnost se omezovala jenom na podávání kávy, chlebičků a likérů, ze kterých jsem si vždycky tajně usrkla. Jednou, když mě přistihla při dopíjení po hostech, udělala velkou scénu, ale otec ji odbyl, aby si hleděla výchovy svého „připínáka“, jak říkal Jirkovi, o výchovu své princezny se postará on sám. A tak jsme se během času stali opravdovými spojenci a často kuli plány proti všem. Když byl otec v kanceláři, kterou přeložil do přízemí našeho domu, aby mi byl nablízku, směla jsem trávit čas ve školce naproti, ale hned jak úřad skončil, věnoval všechen svůj volný čas mně. Tím jsem se ovšem matce odcizovala, a čím jsem byla starší, tím víc jsem ji považovala za něco „pod naší úroveň“.

Protože mi od narození vtloukali do hlavy, že jsem něco zvláštního, snažila jsem se lišit od ostatních dětí a dívala jsem se na ně s opovržením. Když jsem začala chodit do obecné školy, neměla jsem jedinou kamarádku, s níž bych si mohla hrát, ostatní spolužačky se mě stranily, protože jsem halt byla jiná. Nedávno jsem našla fotografii celé třídy. Všecky holky čumí přímo do kamery, jenom já mám hlavu napůl v profilu, abych zdůraznila ten rozdíl, který nás dělil. Školu jsem vždycky nenáviděla, a jak jsem mohla, tak jsem se ulila. Přesto jsem ale neobyčejně prospívala a nosila domů samé jedničky – až na známku z mravů. Byla jsem umíněná, prostoreká a předčasně zralá, následek mých rozhovorů s tatínkem, který se mnou mluvil jako s dospělou osobou.

Když mi bylo sedm a půl, tatínek se rozstona. Nejdřív to byla španělská chřipka, pak začal krvácet z nosu a krev tekla po celé hodiny. Primář řekl, že je to purpura. Krvácení se mu sice podařilo zastavit, ale tatínek byl tak vysílený a srdce měl tak zeslabené, že jednou po snídani, když jsme všichni byli ve škole, zemřel. Prostě škytl a bylo po něm. Do školy mě přišel vyzvednout dědeček a moje třídní, slečna Jordánová, mě přivi-

nula na své bujné poprsí, div mě nezadusila, a hlasem pohnutým slzami pravila: „Ty můj ubohý malý sirotečku, ty budeš mít těžký život!“ A měla pravdu.

Tatínkův pohřeb byl pro mě strašný zážitek. Především jsem byla plná strupů v obličeji, protože jsem dva dny před jeho smrtí spadla ze schodů před divadlem po odpoledním představení *Princezny Pampelišky* (nějaká hodná holčička mě strčila) a rozbila si hubu. Když jsem s bratrem kráčela jako první za rakví, seběhly se moje spolužačky kolem průvodu a povykovaly: „Mandlová, Mandlová s rozbitou hubou.“ Další incident byl rovněž velmi trapný. Maminka považovala za svou povinnost vrhnout se za rakví a jenom díky úsilí jejího bratra se jí to nepodařilo, takže se musela spokojit s pouhým kvílením: „Jene, Jene, proč jsi nás opustil?“ Moc jsem se styděla. Pan děkan se nás snažil rozplakat, ale já jsem si umínila, že nepovolím, a tak jsem byla jediná z celé rodiny, kdo neuronil jedinou slzu. Obecný verdikt byl: „To dítě nemá srdce.“ Když jsme se vrátili ze hřbitova domů k obvyklé pohřební hostině, vplazila jsem se do tatínkovy pracovny, sedla si k piánu a začala hrát jeho oblíbenou melodii, andante z Chopinova *Nocturna*. Asi jsem se s ním svým způsobem chtěla rozloučit, ale maminka tomu nerozuměla, „protože v domě smutku nesmí být hudba“. Přivřela desku od piánu, div mi nepřerazila prsty, a řekla, že je teď na čase, abych se přizpůsobila rodině, a to daremné brnkání musí přestat. Dostala jsem hysterický záchvat, vrhla jsem se na ni s veškerou silou a myslím, že jsem ji chtěla zabít. A pak jsem omdlela. Když jsem přišla k sobě, ležela jsem v posteli se zápalem plic. Dlouho to trvalo, než mě vyléčili, tenkrát nebyl penicilin, zhubla jsem na kost a výsledkem byl stín na plicním hrotu, který později zvápenatěl a zahojil se. Jedna rána se ale nikdy nezahojila. Moje největší láska, můj zbožňovaný tatínek a nejlepší přítel se už nikdy nevrátil. Jenom někdy ve snu, a když jsem se probudila, přála jsem si, abych brzy umřela a byla zase s ním. Tenkrát jsem ještě věřila v Boha a v posmrtný život a doufala jsem, že se jednou shledáme.

kapitola druhá

Bída z lidí lotry činí.
(V+W: „Hej pane králi!“)

Když jsem se vrátila k normálnímu životu, naše poměry se značně změnily. Tatínek po sobě nic nenechal, jenom malou penzi a ten barák, kde jsme bydleli. Válka se chýlila ke konci a jídla bylo málo, zejména pro ty, kdo nemohli platit ceny na černém trhu. Starší bratři byli na střední škole a můj vlastní bratr a já jsme chodili do obecné. Živit čtyři děti nebylo snadné a maminka, která si nevěděla jiné rady, často využívala svých tělesných půvabů jako prostředků k opatrování aprovizace. Měli jsme najednou spoustu „strejčků“: mlynáře, k němuž hoši chodili tajně v noci se starým kočárkem pro pytle mouky, řezníka, který dodával maso a buřty jednou za týden osobně, velkostatkáře, jenž nám mimo jiné daroval tři malá prasátka, která jsme krmili pomejemi z nemocnice, kde jiný „strejček“ byl doktorem. Ten se nakonec zbláznil a skoupil všechna porcelánová umyvadla v Mladé Boleslavi a posílal je jedno po druhém přátelům a známým. Maminka dostala bílé s červenými kytkami a byla na ně ohromně pyšná. Když chudák doktor umřel v blázinci, dala na to umyvadlo stuhu z černého krepu a nikdo se v něm už nesměl mýt. Nakonec skončilo na dvorku, kde z něj pily slepice a husy.

Maminka dostávala často záchvaty beznaděje, zejména když jsme zlobili. Když už si s námi nevěděla rady, sáhla do knihovny a vytáhla tatínkův revolver schovaný za knihami, a že prý toho života má dost a že se zastřelí – a namířila revolver ke spánku. Když to udělala poprvé, tak jsme se rozbřečeli a prosili ji na kolenou, aby se nestřílela, že už budeme hodný. Podruhé už jsme moc neprosili, jenom jsme slibovali, že se polepšíme, a když to na nás zkusila popáté nebo pošesté, podala jsem ji beze slova revolver, než ho sama stihla vylovit.

Šťastné dny v Bouffermontu

Tatínkova knihovna byla velkým zdrojem poučení a zábavy. Obsahovala spoustu knih, které byly povinnou četbou, jako Jirásek, Erben, Vrchlický, Dickens a Zeyer, ty jsem četla ve dne pod dohledem. Ale v noci, pod peřinou a při světle malé baterky jsem louskala Colette, Zolu, Wallace a Boccacciův *Dekameron*. Ráno jsem byla pak unavená a nechtělo se mi vstávat. Do školy jsem chodila pravidelně pozdě anebo vůbec ne. Vypravila jsem se na cestu s obvyklou přesnídávkou v tašce, ale místo do školy jsem zamířila na půdu, kde jsem si vybudovala úkryt mezi starými bednami, a tam po pozření dvou krajíců chleba se škvarkama jsem se oddávala vidinám a snění. Tenkrát neexistovaly filmové idoly jako Gary Cooper nebo Laurence Olivier, ostatně jediný film, který jsem zatím viděla, byl *Sen starého záložníka*, ve kterém vystupoval císař František Josef a jeho korunní princ. Ideálem mých dívčích snů byl tehdy obyčejně nějaký král, císař nebo vládce cizokrajného národa, paša s harémem, jenž si mě vyvolil za svou

favoritku. To jsem měla z *Pohádek tisíce a jedné noci*. Později jsem ovšem v místním biografu viděla mnoho filmů, protože můj bratr Karel tam hrál na piáno a téměř denně mě tam pašoval „lízat plátno“ z první řady.

Ve škole byla jedna holka, nějaká Jarmila Teršová, a s ní jsem se tak trošku skamarádila. Její tatínek byl portýrem v blízkém blázinci v Kosmonosích a přes ni jsem často získala vstup do zahrady, kde pracovali neškodní pacienti. Takže když zrovna nepršelo, místo na půdu jsem putovala do Kosmonos, kde jsem si hrála s tichými blázny, kteří mě zbožňovali a přijali mezi sebe, jako bych byla jedna z nich. Bohužel, moje ulevování se po čase provalilo a od té doby jsem chodila do školy v průvodu dědečka, který mě tam doručil a po vyučování zase vyzvedl.

Dědeček byl velký flamendr a hodně pil. Často se dostal do ráže a pak pozval všechny hosty se slovy: „Tady jeotrava, pojďme jinam!“ a byl tři dny v tahu. Obchod šel přirozeně z kopce a nakonec museli hospodu prodat za pár zlatých. Zůstal jim jenom malý byt nad lokálem a jíst chodili k nám – čili, jak maminka velmi často taktně podotýkala: „Další dva hladový krky navíc.“

Babička pocházela z velkého statku v Čejeticích u Mladé Boleslavi, byla jediná dcera a velmi bohatá nevěsta. Ale přesto, že byla přísně vychovaná v klášteře a doma ji střežili jako poklad, neubránili ji před špatnou partií. Zamilovala se do hezkého, mladého syna z hospody, který byl mimo to vyučený řezníkem a chodil k nim do statku nakupovat prasata. Její rodiče se všemožně snažili sňatku zabránit, protože slyšeli, že František Krýže má špatnou pověst, pije, hraje karty a chodí za hol-kama, ale Mařenka si nedala říct, tak byla do něj poblázněná. A tak po dlouhém boji prosadila svou; měla sto tisíc zlatých věna, což tehdy bylo nesmírné jmění. Nejdříve z jejích peněz vyplatili Františkovy rodiče, pak hospodu zmodernizovali a zvelebili a zbytek uložili na knížku. Zpočátku to vypadalo jako ideální manželství, ale po čase, když začala mít jedno dítě po druhém – celkem jich bylo osm – začal dědeček flámovat, celé noci prochodil po jiných podnikcích, dokonce ho viděli v místním borde-lu u Donátů. Když se babička dozvěděla, že je jí nevěrný, a shledala, že na své útraty vybírá peníze ze spořitelny, rozhodla se, že tomu udělá konec. Jednou, když se vrátil domů po několikadenním flámu, vytáhla ze zásuvky revolver a chtěla ho zastřelit. Ale ruka se jí rozčilením trásla tak, že ho netrefila, jenom ho ranila na rameni. Po výslechu na strážnici policajti rozhodli, že se celá záležitost ututlá, a tak ji ani neudali; asi ji

litovali, protože dědečka dobře znali jako starého prostopášníka. Dědeček se ze zranění brzo vylízal, nějaký čas dělal dobrotu, ale dlouho mu to nevydrželo, a sotva mu otrnulo, začal flámovat znovu. Babička tedy seděla většinou doma a dohlížela na děti a na živnost, zatímco on hrál karty a utrácel její věno. To všechno mi vypravovala ona sama, když dědeček umřel a ona se k nám nastěhovala a sdílela se mnou jednu ložnici. Měla s dědečkem sice smutný život a manželství ji přinášelo velmi málo radostí a pohody, ale nikdy ho nepřestala milovat, nedala na něj dopustit a pro jeho chyby vždycky našla nějakou omluvu. Musím ovšem podotknout, že dědeček měl neobyčejné kouzlo a dovedl si nás všechny otočit kolem prstu. Pamatuju se, že jsem pro něho dokonce kradla jídlo z maminčiny spižírny, která byla sice zamčená na klíč, ale malé okénko v přízemí do dvora bylo otevřené, a když mě dědeček vysadil, protáhla jsem se jím snadno jako Houdini. Nebylo konečně divu, že měl pořád hlad; maminčiny přiděly byly tak hubené, že sotva stačily i nám, malým dětem.

Válka skončila, ale bída byla čím dál tím větší. Žili jsme většinou z toho, co nám vyrostlo na zahradě, anebo co jsme vykrmili na dvorku v kurníku, ve dvou chlívkách a v husích posadách. Ale hlavně jsme kradli. Brambory na sousedním poli, zrní a slunečnicová semínka, která nasadili v parku, a zeleninu a ovoce ze sousední zahrady. Náš soused byl velmi bohatý společník automobilky Laurin a Klement, pozdější Škodovky, a vlastnil vilu s parkem a ohromnou ovocnou a zeleninovou zahradou. Sice nás dělila vysoká zeď, ale byli jsme akrobati a žádná výška nás neodstrašila. Maminka ty noční výpady organizovala a byla něco jako Dickensův Fagin v sukních. Pan Klement býval kdysi tatínkův přítel, takže zpočátku nad tím zamhouřil oko. Ale všechno má své meze, takže když se jeho úroda ztenčila na pár shnilých jablek a jeho karfióly, kedlubny, jahody a broskve skončily v našich žaludcích místo na jeho mahagonovém jídelním stole, ztratil trpělivost, obehnal všechny zdi ostnatým drátem a pořídil si nočního hlídače.

Tím vyschl jeden z hlavních pramenů naší obživy a muselo se vymyslet něco nového. Maminčina vynalézavost byla přímo geniální. Dům je moc veliký, máme spoustu pokojů a místa, které nepotřebujeme. Koupily se extra postele (na dluh) a začali jsme brát studenty na byt a stravu. Pouze však ty, kteří mohli platit polovinu nájmu v aprovizaci. Jeden čas jsme měli na bytě deset kluků z okolních vesnic, většinou synků ze statku, a jídla byla hojnost. Máslo, sádlo, špek, jitrnice, jelita, šunka, mouka, domácí chleba, brambory a zrní pro naše malé hospodářství, cukr, med

a zavařeniny, zkrátka úplný ráj. Někdo však musel uvařit a někdo jiný musel ustlat všechny postele a vyprat všechno prádlo. A tak jsme byli zapraženi jako jeden muž v armádě malých bojovníků. Hoši myli podlahy, prali prádlo, maminka, babička a já jsme vařily a dědeček krmil prasátka a husy a slepice a dohlížel na kluky, aby se učili a napsali všechny úkoly. Byla jsem jediná holka mezi třinácti kluky; maminka nikdy nebrala na byt studentky, ty prý si pořád perou punčochy a kařata a dělají jenom nepořádek – ale myslím, že taky proto, že klukům mohla nafackovat, kdežto na holčičky by si netroufala. A tak jsem si od dětství zvykala na společnost příslušníků druhého pohlaví – a na jejich obdiv. Protože postupně se všichni kluci jeden po druhém do mě zamilovali. Dělal mi to náramně dobře, byla jsem od malička velká koketa, tak jsem je v tom podporovala. Sama jsem však srdce neztratila: hoši byli velmi primitivní (říkali jsme jim „chrapouni“) a pro nedostatek chápavosti a inteligence každou třídu většinou opakovali několikrát.

Až jednou přišel ten pravý. Jeho otec byl velkoobchodník s obilím, nedávno ovdověl, a protože byl mimoto taky poslancem, neměl čas se o kluka starat. Aloušek, který byl spolužákem mého bratra, se teď nastěhoval k nám, aby měl nad sebou dozor. Vznikla láska na první pohled. Aleš byl hezký, ohromně mazaný a nosil prádlo s monogramem, což mi nesmírně imponovalo. Zpočátku jsme si jenom psali zamilovaná psaníčka, později jsme se scházeli na půdě v mém tajném úkrytu a tam jsme začali prozkoumávat vzájemnou anatomii. Byla jsem hrozně hubená, kost a kůže, a abych to zastřela, ušila jsem si několik kanýrů, které jsem si špagátem uvázala kolem pasu pod šatama, takže to budilo zdání, že mám velké boky a zadnici. Četla jsem totiž v nějakém magazínu, že to je ten největší a hlavní půvab ženy, kromě vlasů a zubů. Právě ty kanýry mě zachránily před předčasným pádem, protože bych se byla za nic na světě nebyla před někým svlékla. Nosila jsem je dokonce i na plovárně pod plavkami. A tak k nejhoršímu nedošlo, jenom jsme se líbali a mačkali. Kluk se začal špatně učit a nakonec se rozstonal. Když na něj otec uhodil, přiznal se mu ke své hříšné lásce, která mu doslova popletla hlavu. Pan Epstein se vypravil k mé mamince, všechno jí pověděl a kluka už jsme neviděli.

Mezitím se nám vedlo tak dobře, že jsme si mohli dovolit pradelnu a posluhovačku a po velkém prošení maminka svolila k tomu, že budu mít hodiny na piáno. A já se vrhla s veškerou vášní na hudbu a na pana učitele Gregora, do něhož jsem se okamžitě zamilovala. Byl vysoký a štíh-

lý, měl zrzavé fousy, a když hrál na piáno, připomínal mi často tatínka – až na to, že byl poďobaný od neštovic. Měl však jednu nectnost: dloubal se neustále v nose a škrábal v rozkroku, což mě nakonec odradilo, zejména když mě potom bral za ruce, aby mi opravil prstoklad. Byl však výtečný pedagog a hodně jsem se od něj naučila.

Když jsem vychodila obecnou školu, chtěla jsem pokračovat na gymnáziu, kam chodil můj oblíbený bratr Karel, jenomže maminka rozhodla, že půjdu do reálky, protože tam chodil Jirka, a ten měl na mě dávat pozor, či špehovat mě. Moje oblíbené předměty byly francouzština, němčina, zpěv, kreslení a literatura. Přírodopis, chemii a deskriptivu jsem nenáviděla, ale přesto jsem studovala s vyznamenáním. Až na ty mravy, ty mně vždycky všechno zkazily. Měli jsme třídního, který byl úplný blbec a taky byl později pro neschopnost přeložen na Slovensko, jak se to tenkrát dělalo (není divu, že nás Slováci tak milovali). Jedna z mých oblíbených kratochvílí byla mu odmlouvat a uvádět ho do rozpaků k velké radosti celé třídy, protože se pořád červenal jako malý kluk. Složila jsem na něj potupnou báseň, jako: „Je to strašný omyl přírody, aneb jenom dílo náhody, že obličej pana Jarušky není zdoben volskými růžky.“ Doneslo se to až k panu řediteli, ten si zavolal maminku a varoval ji, že mě bude muset vyloučit, jestli se před celou třídou panu třídnímu neomluví. Udělala jsem to slovy: „Odpusťte mi, pane profesore, že jsem vás přirovnala k volovi, ale já mám ve skutečnosti voly moc ráda, protože mají takové krásné a smutné oči.“ Pan ředitel, který si mou omluvu přišel osobně poslechnout, opustil třídu v kvapu a mně se zdálo, že jsem mu v obličeji zahlédla něco jako záblesk úsměvu.

Ještě jednou jsem byla málem vyloučená; pro krádež v botanické zahradě. Spolčila jsem se s dcerou profesora rostlinopisu, nějakou Božkou Škuderovou, která otci tajně ukradla klíč od botanické zahrady, na niž dohlížel, a společně jsme tam chodily krást ovoce, zeleninu a květiny, zejména cizokrajné. Ovoce jsme snědly a rozdaly spolužákům, zeleninu jsem obvykle přinesla domů a květiny jsme prodávaly jedné babce na trhu, která neměla ponětí, že kupuje kradené zboží. Až když jednou začala za pár krejcarů prodávat orchideje, někdo ji udal a přišel na ni strážník. Dlouho ji vyšetřoval, až se mu babka přiznala, že květiny kupuje od dcerušky pana profesora z botanické zahrady. Strážník si došel do školy a všechno na nás prasklo. Maminka z toho byla celá pryč, měla ohromný strach před policií, jako snad každý, kdo má sám máslo na hlavě, a prosila strážníka na ko-